

ARHIEPISCOPIA ARADULUI
PROTOPOPIATUL INEU
PAROHIA "SFANTUL IERARH NICOLAE" BELIU

A. ISTORICUL COMUNITATII PAROHIALE

Comuna Beliu este aşezată în partea de Nord a judeţului Arad, la o distanţă de 78 kilometri de Municipiul Arad- reşedinţa judeţului şi 18 kilometri faţă de cel mai apropiat oraş, Ineu.

În partea vestică a României între Crişul Negru şi Crişul Alb pe valea Beliului, tocmai unde se intersectează coordonatele paralele de 46°30'11" latitudine nordică cu meridianul de 22°5'33" longitudine estică¹ se află localitatea Beliu, reşedinţa comunei cu acelaşi nume alcătuită din satele: Beliu, Tăgădău, Beneşti, Bochia, Secaci şi Vasile Goldiş.

Din punct de vedere geografic teritoriul comunei este situat în golful depresionar al Zărandului la contactul dintre localitatea Vasile Glodiş cu dealurile Codrului şi Pădurea Gălălău.² La miazăzi se văd Munţii Codru Moma³ care străjuiesc cu mândrie zona Beliului.

La apus se deschide perspectiva nesfârşită a Câmpiei de Vest⁴ spre care se priveşte ca de pe o prispă înaltă cu 50-80metri, întindere de lanuri, lipsită de păduri, cu sate mari şi prospere. Acolo soarele scapătă în bolta înroşită a norilor. Comuna Beliu se învecinează cu comunele Cermei , Craiva, Hăşmaş, Bocsig.

Căile de acces prin comuna Beliu sunt dominate incontestabil de artera de intensă circulaţie ce a legat din vremuri imemorabile⁵ localităţile din Valea Crişului Alb cu cele din văile celorlalte Crişuri, şerpuind de-a lungul zonei de limită dintre câmpie şi deal. Importanţa acestei artere, denumită Calea de Oradea s-a amplificat cu timpul prin utilizarea ei tot mai frecventă spre Oradea, devenind drumul cel mai circulat pentru rezolvarea problemelor administrative impuse de apartenenţa tradiţională a comunei de judeţul Bihor. Comuna este străbătută de D.J.702A, acesta fiind principalul drum de acces.

¹ V. Mihăilescu, *Dealurile şi Câmpiile României*, Bucureşti, 1968, p. 38,

² Dumitru Istocescu, *Studiul geologic al sectorului vestic al Bazinului Crişului Alb şi a ramei Munţilor_Codru şi Highiş*, Bucureşti, 1983, p.72,

³ *Ibidem*, p.73,

⁴ *Ibidem*, p.78,

⁵ Arhiva Primăriei Comunei Beliu, *Dosar54/1975*, f.5.v.

Din orizonturile mai noi, corespunzătoare stăpânirii romane în Dacia în primele secole după Hristos, au fost dezgropate numeroase fragmente de natură ceramică romană. Una dintre cele mai tulburătoare descoperiri arheologice în zonă aparținând acestei perioade de zămislire a poporului român, o constituie existența unui val de apărare situat la 23-30 km. spre răsărit față de sistemul defensiv din Câmpia de Vest, cunoscut în tradiția orală a multor sate sub numele de Troian. Acest val se întindea probabil între Crișul Negru (Dumbrăvița) și Mureș (Lipova) urmând liniile piemonturilor și trecând prin comuna Beliu, aliniamentul Secaci, Agrișul Mic, Comănești, Archiș (Pădurea Gălălăului), Răpsig, Mănerău. Orientarea și dispunerea spre Vest a șanțului care-l însoțește arată că avea funcția de a bara atacurile din această direcție spre spațiul Est-Carpatic. Vestigii arheologice datând din secolele IX-X, găsite în preajma valului sugerează reactualizarea funcției de apărare în vremuri tulburi ale migrațiilor barbare.

Beliu este o așezare străveche, numele de Beliu este foarte vechi. A existat în prefeudalism înainte chiar de cel de-al doilea val de migrațiuni. În aceeași perioadă este prezentă la Beliu o cetate de pământ din care cercetările au scos la iveală ceramică românească din secolele VII-VIII ornamentată cu ștriruri și benzi de linii simple sau vălurite. Beliu poate fi găsit în documente sub numele de Bel, Beel, Bely, Boly, Behasol, Mezovaros, Bihar, Beli, Nagyar Bel, Nemet Bel, Biharmegyei Belt, Castru Beliensis, Opiam Episcopale Bel.⁶ Se presupune că numele de Beliu provine din limba latină din cuvântul latinesc „Bellus” care înseamnă frumos, loc frumos.

„, Una din cele mai tulburătoare descoperiri arheologice din zonă, aparținând perioadei de zămislire a poporului român o constituie existența unui val de apărare situat la 28-30 km. spre Răsărit față de sistemul defensiv din Câmpia de Vest, cunoscut, în tradiția orală a mai multor sate sub numele de Valul Troian”⁷. Acest val se întindea între Crișul Negru și Mureș, urmând linia piemonturilor și trecând aproape de Beliu pe aliniamentul Secaci, Agrișul Mic, Comănești, Archiș, Răpsig, Mănerău.

După însemnarea din *Cronica* notarului anonim , ducatul lui Menumorut se întindea între râurile Tisa, Mureș, Someș și pădurea Igfar, iar teritoriul lui îl locuiau aparținători ai mai multor neamuri, cu precădere români, cărora li se alăturau slavii, iar mai târziu moravii și bulgarii. Acest ducat era o formațiune politică prestatală, de tip voievodal contemporană cu voivodatul lui

⁶ Emil Lăzureanu, *Monografia comunei Beliu*, Oradea, 1979,p.15,

⁷ Ioan Coste, Ioan Godea, *Lunca Teuzului- Mocirla*, București, Editura Litera, 1990, p. 20,

Glad din zona Mureșului inferior și voievodatul lui Gelu, situat între porțile Mureșului și izvoarele Someșului. Viața locuitorilor din aceste regiuni era cea specifică feudalismului timpuriu, înfățișând imaginea unor sate, târguri și cetăți cu rosturi străvechi, în virtutea cărora își cultivau rațional pământul, își construiau fortificațiile, bisericile și își alegeau conducătorii.

Centrul politic al țării era castrul Bihor, cetatea de reședință a ducelui român Menumorut, urmașul căpeteniei autohtone Morut.

Cercetările arheologice au dezvăluit, pe întinderea acestei formațiuni prestatale, un număr peste o sută de așezări, individualizate prin tipica ceramică românească, ornamentată cu linii horizontale și benzi de linii vălurite, incizate, prin unelte de fier, arme, obiecte de os, sau diferite podoabe, găsite cel mai adesea în preajma, sau pe vatra locuințelor dacice, înfățișând cătune, sate întinse, cetăți și alte fortificații ridicate pentru a sluji drept locuri de refugiu și apărare pentru locuitori și avutul lor. Însuși centrul politic al ducatului era o cetate. Alte cetăți menționate în *Cronică* sunt Zotnar (Satu-Mare) și Belland. Terasamentul unei alte cetăți, la fel de vechi, a fost descoperit lângă Arad, pe malul drept al Mureșului, iar în zona joasă a Zărandului au ființat în secolele IX-XI o cetate de pământ la Beliu, iar alta la Zărand. Nu se știe exact care din aceste două cetăți a fost menționată în *Cronica* lui Anonymus. Istoricul Ștefan Pascu, observând că termenul Belland este scris cu literă mică în Cronică, îi contestă calitatea de substantiv propriu, dar aceasta nu este un fapt singular în textul Cronicii, Anonymus scriind și Horca, Gyla, Gelan cu literă mică. Adăugând termenului desinența *o*, autorul presupune intenția cronicarului de a scrie expresia „ad castrum bellando” (adică „bellum gerents”- purtând război spre cetatea Bihareea), considerându-l astfel ablativ gerundival. Interpretându-l așa cum cronicarul Anonymus l-a scris a doua oară (termenul apare în textul original corectat), în cadrul expresiei „ ad castrum Belland” (spre castrul Belland), cuvântul pare să aibă rolul unui substantiv compus în cadrul căruia land înseamnă „țară” .

Toponimul Belland pare să fi fost datat în răstimpul premergător celor dintâi pătrunderi maghiare de către germanii, ce vor fi individualizat prin acest termen, în primul rând un teritoriu distinct, o țară, sau land, spus pe limba lor, condusă, se pare, ereditar de către membrii unei familii cnezale (poate Bălea, Bela, Bele, Bălc ori Belos), castrum Belland desemnând în acest în acest caz cetatea sau una dintre cetățile țării lor. „Formațiunea a dăinuit și după cucerirea maghiară, o diplomă papală emisă în anii 1205 din ordinul papei Inocențiu al III-lea , către Arhiepiscopul de Caloccea, menționând că în teritoriul Transilvaniei, „în țara urmașului cneazului

Bele („in terra filiorum Belae knese”) există un episcopat, pe care arhiepiscopul era împuternicit să-l subordoneze bisericii Romei. Așadar , două izvoare contemporane numesc identic, în limbile latină și germană, atât *terra* (filiorum), *Bele* (krese) , cât și Belland, redând aceeași formațiune teritorială, individualizată prin numele conducătorilor și ereditatea funcției”⁸

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea domeniul Beliu cuprinde: 27 sate și 16 predii.⁹ Sub aspect economic domeniul Beliu coresepunea cu provizoratul de la Beliu. Provizoratul de Beliu avea atribuțiuni economice, administrative și judecătorești asupra satelor din subordine. Subordonații direcți ai provizorului erau șpanii și clavigerii care se îngrijeau de produsele obținute pe pământul aloidal, cât și din veniturile obținute din obligațiile la care erau supuși țărani iobagi pentru sesiile pe care le lucrau. De la un deceniu la altul numărul slujbașilor de pe domeniul Beliu era în continuă creștere astfel încât în jurul anului 1800 ajunge la 40 de persoane.¹⁰ Obligațiile în muncă ale țăranilor erau supravegheate de șpani.

În scopul creșterii veniturilor sale cât mai mult cu putință episcopul de Oradea înfiinșează în secolul al XVIII-lea în mai multe localități ale Bihorului, manufacturi care să utilizeze resursele naturale ale solului și subsolului. Dar și la aceste manufacturi lucrătorii erau în cea mai mare parte tot țărani iobagi siliți să lucreze pentru manufacturi în contul obligațiilor feudale.¹¹ În acest context se înscrie și dispoziția dată la 23 octombrie 1741 de către șpanul de Beliu primită de la prefectul bunurilor episcopiei, prin care i se ordonă acestuia să se „ îngrijească de ridicarea manufacturii de sticlă în hotarul posesiunii Beliu.”¹² Fabrica de sticlă apare sub denumirea de „ Hutta vitriaria, ustrina vitriaria și officia vitriaria”.¹³ Fabrica s-a ridicat în partea de sus a localității Hășmaș, unde a funcționat până în anii 1780-1787 când a fost mutată la Beliu. Imobilele ce aparțineau sticlăriei erau : clădirea Huttei, sticlăria propriu-zisă, din material lemnos acoperită cu șindrilă, în interior erau patru cuptoare construite din cărămidă, primul folosit la topirea materialului, al doilea la răcirea obiectelor de sticlă terminate, al treilea pentru uscarea lemnului, al patrulea pentru arderea oalelor de topit și răcit sticlă.¹⁴

⁸ Florin Dudaș, *Zărandul, chipuri și fapte din trecut*, Editura Albatros, 1981, p.26-27, vezi și în Florin Dudaș, „Repertoriul arheologic al Țării Zărandului în lumina ultimilor descoperiri”, în „Revista Muzeelor”, nr.VII, p.356,

⁹ Ileana Șutea, *Organizarea domeniului Episcopiei Catolice de Oradea, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea*, Oradea, 1972, p.78-82,

¹⁰ *Ibidem*, p.87,

¹¹ Ana Ileana, A. Popovici, *Fierăria de la Vașcău, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea*, Oradea, 1973, p.220,

¹² Veronica Covaci, *Manufactura de sticlă din Beliu în prima jumătate a secolului al XVIII-lea*, Oradea, 1973, p.220,

¹³ *Ibidem*,

¹⁴ *Ibidem*, p.221,

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE

Actuala biserică este cert că s-a construit în anii 1934-1937. Începerea lucrărilor la noua biserică, adunarea materialului, a fost începută de protopopul Constantin Mihulin, dar care moare după cum am arătat mai sus în 1935. Ctitorită de un grup de localnici printre care numim: Pavel Pop, Gheorghe Molnar, Preoteasa Emilia Mureșan, Ioan Cociuban, Ioan Pop, Liviu și Aurora Giurău, Constantin și Elena din Cluj, Gheorghe și Maria Vexler, Vasile și Maria Lala, Aurel și Leontina Vidu, Petru și Aurelia Lăzărescu, Pavel și Maria Țica, Maria Goldiș, Teodor Zau, Gheorghe Leac, Florica Cismaș¹⁵. În pomelnicul aflat la proscomidarul bisericii mai sunt amintiți și consilierii parohiei: învățătorul director Ioan Șevici, avocatul Ioan Ille, Teodor Porumb, Gheorghe Codre, Antonie Bogoș –cântăreț bisericesc-, Nicolae Bejan, Vasile Salac, Ioan Ilica, Ioan Cristea, Pavel Popa (bogleu), Moise Bolog, Ioan Ciucea, Alexandru Lup și Gheorghe Pele, epitropi bisericești: Alexandru Sebeșan și Constantin Zerna, crâsnic era Ioan Ardelean (Pomana)¹⁶.

Biserica a fost terminată în anul 1937, sfințită în același an sub protopopul Constantin Mureșan. Hramul bisericii este Sfântul Nicolae și a fost sediul de protopopiat până când Beliu a aparținut de protopopiatul Ineu.

Biserica este frumos pictată , nu se știe numele pictorului care a lucrat în tehnica ulei pe pânză, aplicată pe zid, se pare totuși că acesta a fost din Țiria, județul Arad și știm că a decedat în cel de-al doilea război mondial¹⁷ .

În tabelul următor voi reda conscripția populației ortodoxe din Beliu din anul 1937-1941¹⁸:

Anul	1937	1938	1939	1940	1941
Bărbați	465	475	510	530	510
Femei	406	509	517	530	516
Total	871	1004	1027	1060	1026

¹⁵ Arhiva Primăriei Beliu, dos. 48, f.5, v,

¹⁶ Vezi anexa 5, *Pomelnicul ctitorilor Bisericii Ortodoxe Române din Beliu*,

¹⁷ *Ibidem*,

¹⁸ *Conscripția parohială, registru despre toți credincioșii Bisericii Ortodoxe Române din parohia Beliu*, pe anii 1937-1948,

În anul 1966 prin efortul enoriașilor, s-a procedat la ample lucrări de renovare, pictura a fost restaurată de către Pavel Tămaș (zis Știglinț), iar în 1988 lucrările s-au concentrat către exteriorul bisericii.

Biserica Ortodoxă din Beliu este construită în formă de cruce greacă, cu o absidă a altarului, cupolă cu tambur pe pandative, iar pronaosul are o cerime sub formă de arc. Apsidele laterale au o lungime foarte mare făcând un arc al pereților foarte fin. Cafasul este destul de larg. Biserica a fost construită din cărămidă, iar acoperișul bisericii este din tablă, la fel și cele 3 turle ale bisericii. Acestea impresionează prin mărimea lor și prin crucile frumos ornamentate existente în vârful acestora. Clopotul mic din turla bisericii se pare că a fost dus de la biserica veche din piatră, cea de „lângă vale”. Aducerea lui a fost foarte costisitoare, făcându-se cu un car tras de patru boi¹⁹, iar urcarea lui s-a făcut cu un scripete special construit de către meșterii bisericii pentru urcarea clopotelor. Clopotul mare a fost topit și returnat în timpul păstoririi preotului Petrișor Gheorghe, iar cel mare a fost înlocuit în anul 2005 de către preotul actual paroh, Ioan Huțiu.

După cum am mai menționat biserica este frumos pictată în stil transilvănean, dar datorită vechimii tencuiala a început să cedeze apărând fisuri, iar cea de pe bolta soleei și naosului era în pericol să cadă. Pentru a evita o deteriorare ce putea provoca accidente și pentru a putea elimina igrasia care s-a împregnat în pereți deteriorând pictura s-a hotărât restaurarea picturii, aceste lucruri s-au întâmplat și din cauza îngririi picturii de la fumul de lumânări. Prin eforturile enoriașilor interiorul bisericii a fost restaurat în 1995, lucrarea terminându-se în anul 1996 de către pictorul prof. Dr. Viorel Țigu. Predominând culorile sobre, iar scenele fiind așezate destul de rar acestea au fost completate de o zugrăveală mai puțin reușită, care pe alocuri a fost afectată de umiditate fiind lucrată în humă. Profesorul Viorel Țigu dă peliculii de culoare o fragilizare, prin predominarea culorilor vii, culorilor calde care subtilizează tonalitatea tablourilor. Pictura acestuia este apreciată de credin cioși, dar scenele religioase nu au fost schimbate, ci doar curățate. Iconostasul este din lemn frumos sculptat, icoanele fixe de pe iconostas fiind așezate după modelul bisericilor de rit bizantin ortodox, crucea de sus impresionând prin imensitatea ei.

¹⁹ *Ibidem*, p.87, vreso,

Primul preot care-l avem menționat cu numele este preotul Ioan (1749,1750,1756)²⁰, următorul preot a fost Mihai Bistrinovici (1767), apoi Ioan Opriș (1784), Naja (1786), Iosif (1786), Teodor Popovici (1791), Nicolae Stanca (1845,1855,1856)²¹, Petru Șerb (1897-1930), George Molnar (1897,1900), Ioan Molnar (1924)²². El mai consemnează în cartea Cantorul bisericesc, că: „Cu ziua de 12 maiu 1929, subscrișii am cercetat mormântul mult regretatului nostru învățător Vasile Munteanu, înmormântat în cimitirul de la dealul Orăzii Mari și a trăit pe vremea încă când nu aveam școală, și din dragostea ce a avut-o pentru neam a învățat elevii de școală la casa sa proprie... Ca însemn de recunoștință ne-am adunat în jurul mormântului pentru ca să ne rugăm pentru odihna sufletului său și să zicem: În veci pomenirea lui! Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată! Scrisul s-a făcut de preotul Ioan Molnar fiind de față și subscrișii: Ioan Molanriu-preot ortodox român, Elena Bica- învățător de stat, Ambrosie Sebeșan- cantor, Ioan Ardelean (Tonichi)- crâșnic, Ionel Lup- episcop bisericesc, Ioan Cismaș, Vasile Găluț. Sunt înscriși și elevi ai profesorului: Pele, Bun, Todosie Zau, Maria Popa, Simina Teuca, Sanda Teuca, Saveta Popa, George Popa, Teodor Ilica, Costan Pele, Teodor Bun, Nicolae Oancea, Ioan Bun, Ilarie Teuca, Teodor Teuca, Traian Popa. Urmează preotul Ioan Leucuța din comuna Chișlaca, urmat fiind de preotul Mandache Constantin²³.

Din matricolele botezaților, cununaților și decesurilor reiese că din anul 1958-1979 parohia Beliu a fost păstorită de către preotul Iercan Miron din satul Răpsig, comuna Bocsig, județul Arad. Acesta a terminat Institutul Teologic din Sibiu și s-a căsătorit cu Ana din Beliu. A dus o muncă destul de rodnică , executându-se lucrări de renovare a picturii bisericii în anul 1966. datorită capacității sale intelectuale a fost transferat ca inspector eparhial la Episcopia Ortodoxă Română din Arad, funcționând până la deces ca preot în cartierul Micălaca.

²⁰ Era originar din Satista Greciei, hirotonit de episcopul Inochentie Micu, introdus în parohie în 1749 de protopopul Ioan din Groșeni. Enoriașii în 1756 nu-l mai doreau pentru că a fost hirotonit de un episcop unit cf. Ștefan Lupșa, *op.cit.*, vol I, f.374u, apud. Pavel Vesa, *Episcopia...*, p.

²¹ Nicolae Stanca, absolvent al cursurilor gimnaziale și a celor teologice, în 1845 este hirotonit de episcopul Gherasim Raț, cf. A.N.D.J. Arad, *fond citat*, grupa IV, dosar 10/1856, f.88, apud. Pavel Vesa, *Episcopia...*, p.

²² Ioan Molnar (1894-1924), după o boală grea, moare la o vârstă de 30 de ani, cf. „L.R.”, an IV, nr.12, 17/30 martie 1924, p.8,

²³ Despre acesta mărturisește episcopul Bun Ioan că în timpul comunismului a suferit destul de mult ; așa se face că preoteasa a trebuit să-l părăsească din cauza politicii, mergând la Iași cu cei doi copii, lăsându-l pe preot singur, și toate acestea pentru ca fratele ei să-și poată continua munca în cadrul Miliției Române din Iași. Mai mult decât atât părintele Mandache a fost obligat de către politica comunistă prin securitate să muncească cu ziua la muncile agricole pentru a-și câștiga traiul de pe o zi pe alta. Desigur aceasta a dus și la degradarea psihică și morală, acesta pierzându-și mințile și căzând în greaua patimă a băuturii.

Din anul 1979 începând cu 1 aprilie, preot la Beliu este Petrișor Gheorghe absolvent al Institutului Teologic din Sibiu în anul 1976. ca preot la Beliu dă dovadă de zel în serviciu făcând față atacurilor virulente a celor trei culte neoprotestante: baptist, pentecostal, și mai ales adventist de ziua a VII-a, reușind să stagneze propaganda sectară de atunci și să nu piardă credincioși din turma Bisericii. La 1 ianuarie 1993 este transferat la parohia Gașa, județul Arad.

Din data de 1 ianuarie 1993 este transferat de la Tăgădău preotul Huțiu Ioan. S-a născut în ziua de 26 iunie 1953 în satul Susag, comuna Craiva, județul Arad. Primele 8 clase le face în satul natal, iar între anii 1968-1972 face Liceul Teoretic în Beiuș. Între anii 1972-1974 satisface stagiul militar, iar în anul 1974 se înscrie la concursul de admitere la Institutul Teologic din Sibiu unde este declarat admis și absolvă în 1978. aici l-a avut coleg pe preotul Teodor Baba (în prezent profesor pe catedra de discipline biblice la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea” din Arad). La 1 aprilie 1979 și-a început slujirea de preot, fiind hirotonit pentru parohia Tăgădău de către Preasfințitul Episcop Vicar Gherasim Hunedoreanul (la 13 aprilie este hirotonit diacon, iar la 14 aprilie în ziua de Florii este hirotonit preot). Din 1 ianuarie este transferat la Beliu. Preoteasa se numește Lidia, având ca și profesie asistența medicală, la Spitalul Orășenesc Ineu, cu care are un copil pe nume Radu²⁴. Odată transferat la parohia Beliu începe reparații capitale la casa parohială dându-i un nou aspect. În anul 1995 începe refacerii picturii din interiorul bisericii, angajându-l după cum am arătat mai sus pe pictorul Viorel Țigu din Arad. Repictarea bisericii a costat parohia 18 milioane lei²⁵. Cântăreț la strană este Buț Moise, paraclisier fiind Țica Iulian, epitropii : Muntean Florian și Stan Nicolae.

În acest subcapitol voi încerca să prezint câteva cărți pe care le-am găsit într-un inventar al Protopopiatului Ineu, din 1979:

1. Evanghelie apărută în anul 1844. Este copertată în table de lemn, legate în piele, într-o stare degradată²⁶;

²⁴ Informații de la părintele Ioan Huțiu,

²⁵ *Ibidem*,

²⁶ Este ediția a IIIa din timpul regelui Ferdinand I, iar episcop era la Sibiu, numit și episcopul neuniților din Ardeal, în persoana lui Vasile Moga, ediția apare la Sibiu la 1844 în tipografia lui Gheorghe de Klazius; Învățătorul Ioan Sevicu a numerotat în creion paginile acestei Evanghelii, iar la fila 297 a menționat că a fost învățător în 23 septembrie 1907 la Școala ortodoxă română din Beliu-Bihor. Se mai menționează la această filă: „Corneliu Muscă fost învățător confesional în Beliu anul 1901, Iulie 12, iar hirotonit ca preot la 12 Iulie 1927, a servit în această sfântă biserică ca administrator în mai 1926 și 1929, înainte paroh în Comănești (1907-1909), apoi în Cărand. Tot aici conscrie: „În 24 august/16 septembrie 1914 am venit a doua oară ca preot în Sfânta Biserică din Beliu, cu tata George- parohul de aici, Ioan Molnar, paroh greco-ortodox român în Băițea.

Începând cu fila unde se află pericopa evanghelică din Lunea după Pogorârea Sfântului Duh, preotul paroh al Beliuului, Georgiu Leucuția consemnează pe parcursul a zece file: „ În 1883, joi după Pogorârea Sfântului Spirit, făcându Ilustritatea Sa Ioan Mețianu (?) Eppulu Aradului vizitațiune canonică în Beliu, a pontificatu sânta Liturgia,

2. Inologhion, apărut în 1781. este copertat în lemn legat în piele neagră, stare degradată.
3. Apostol, apărut la Sibiu, dar anul nu poate fi deslușit. Coperta este realizată în carton frumos ornamentat;
4. Apostol, apărut în anul 1810, copertat în lemn legat în piele neagră;
5. Evanghelie, apărută în anul 1776 având coperte din lemn învelită în piele;
6. Penticostar, apărut în 1768;
7. Ceaslov, apărut în 1870, copertă din table de lemn învelită în piele neagră²⁷;
8. Ochtoih, apărut în secolul XIX, în avansată stare de degradare;
9. Penticostar mic, editat în 1840, cu copertă din lemn învelită în piele neagră;
10. Molitvenic, editat în 1813;
11. Evanghelie, apărută în anul 1941, în stare bună. Coperta este din catifea roșie cu înscrisuri și ornamentații argintii;
12. Evanghelie, apărută în 1923, fiind în stare degradată, are coperta din carton;
13. Apostol, cu coperțile din carton, în stare bună, din 1917;
14. Triod, apărut în 1930, în stare bună, cu coperțile din carton;
15. Octoih, apărut în 1912 fiind în stare degradată, cu coperțile de catifea roșie;
16. Penticostar, apărut în anul 1936, în stare mediocră, cu coperțile din carton;
17. Antologhion, 2 bucăți, apărute în anul 1960 în stare mediocră, cu coperțile din catifea roșie acoperite cu ornamentații argintii;
18. Minei, pe cele 12 luni ale anului aflate în stare bună, editate între 1912 și 1930²⁸;
19. Liturghier, apărut în anul 1937, cu coperți din carton, aflat în stare mediocră;
20. Liturghier, apărut în anul 1902, cu coperți din carton, aflat în stare degradată;

cu asistența Vicarul eppescu dela Oradea-mare. Perotcu (?) Belesiu. însocitu în concomitarea ilustrațiilor esale în Cottulu Bihoru de secretariulu Consistoriului Oradanu Nicolau Zigre, mirenu avocatulu de profesiune; cu asistența protopresbiterului Buteniului Constantin Gurbanu, fostu ablegatu dictalu, a administratorului protteralu a lu Beliului Iosifu Pintie (?) a parochului din Archișiu Aureliu Papp, a parochului localu Georgiu Leucuția și a secretariului seu ca (?) diaconu Ignatie Papp. Pentru memoria însemnu, Georgiu Leucuția, parochu greco ortodox român alu Beliului, Comitatulu Bihoru, hirotonitu în 1875-Beliu 21 iuniu st. n. 1883”.

²⁷ Apare la Sibiu, în timpul Mitropolitului Andrei Șaguna „întru mărirea Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, în timpul lui Francisc Iosif I și a P.S.S. Sale Andrei, dreptcredinciosului arhiepiscop și mitropolit al românilor de lege răsăriteană din Ardeal și Ungaria,

²⁸ Pe coperta Mineiului de pe luna Ianuarie, tipărit la Mănăstirea Cernica 1926 se scrie de către Dr. avocat Constantin Ioan Seviciu la Beliu, 5 martie 1943 când l-a cumpărat următoarele: „Sfintei biserici a credincioșilor dreptcreștină din comuna Beliu, locul primei mele lumini, spre recunoștință Proniei Cerești că hărăzitu-mi-a să scap de la 18 martie-9 august 1942 din focul iadului din Răsărit unde peste 11 lupte grele și alte nenumărate mai mici am trecut, unde multe și mari suferințe am trăit, dar altele mai mari și de nedescris am văzut. pe tot acela care îndrăzni-va ca să-l deschidă și să citească în acest Mineiu, rog să-l păzească cu mare grige că întrânsul mari și sfinte lucruri se arată”.

21. Ceaslov, apărut în anul 1925, cu coperti de carton, în stare degradată;
22. Vecernier, apărut în 1937, în stare degradată;
23. Antologhioan, apărut în 1954, cu coperti de carton, în stare bună;
24. Cazanie, ediția din 1956, cu coperti de carton, aflat în stare bună.
25. Evhologhion, București 1896, cumpărat de protopopul Constantin Mureșan în anul 1941 la 5 mai;
26. Sfintele și dumnezeieștile Liturghii (1937) ea a fost cumpărată în timpul ultimului protopop de Beliu, Constantin Mandache, cartea fiind donată de către directorul de carte funciară la Judecătoria Beliu, Gheorghe Petrică (1950).
27. Cantorul bisericesc, Caransebeș, 1905, cuprinde rânduiala Vecerniei, Utreniei, Sfintei Liturghii precum și rânduialile liturgice din sărbători. În timpul editării lucrării arhipăstor era episcopul Nicolae Popea al Caransebeșului²⁹.

În biserica din Beliu există și numeroase alte cărți și reviste teologice în ediții mai noi .

a) Icoane:

În biserica din Beliu avem icoane în ulei, pictate pe iconostas. Pe ușile împărătești sunt zugrăvite: Sfântul Arhanghel Gavriil și Sfânta Fecioară, pe canatul din dreapta al ușilor Sfânta Fecioară, iar pe cel din stânga Arhanghelul Gavriil. În dreapta ușilor împărătești avem icoana Mântuitorului ca Împărat, iar în stânga icoana Împărătească a Maicii Domnului cu Pruncul în brațe. În dreapta ușilor diaconești este pictat Sfântul Nicolae, hramul Bisericii din Beliu, iar în stânga Sfântul Gheorghe.

Pe primul rând deasupra ușilor împărătești sunt: Nașterea Maicii Domnului, Înălțarea Sfintei Cruci, Botezul Domnului, Cina cea de Taină, Intrarea Domnului în Ierusalim, Înălțarea Domnului, Pogorârea Sfântului Duh.

În rândul al doilea avem în centru icoana Mântuitorului încadrat de Fecioara Maria și Ioan Botezătorul.

În rândul al treilea avem pe Moise cu tablele Legii, Isaia cu cleștele de foc, pe David cu chivotul și pe Ilie care este luat la cer, în mijlocul avem icoana Maicii Domnului cu Pruncul în brațe.

Deasupra iconostasului este crucea aurită pe care este zugrăvit Mântuitorul Iisus Hristos răstignit, iar la piciorul crucii sunt cele două icoane deisis cu Maica Domnului și Sfântul Ioan Evanghelistul, amândoi în picioare.

²⁹ *Cartea de aur a parohiei ortodoxe române din Beliu*, 2003, p. 21,

La Proscomidiar avem pictat chipul Mântuitorului Iisus Hristos.

Icoanele mobile aflate în inventarul bisericii le descriem în următoarele rânduri³⁰:

- Icoană pe hârtie , reprezentând pe Iisus Hristos în stare bună, având rama din lemn;
- Icoana Mântuitorului Hristos gravată în material nichelat;
- Icoană reprezentând Învierea Domnului pictată pe placaj;
- Icoană pe sticlă reprezentând Înălțarea Domnului;
- Icoană pe placaj reprezentând Hramul Bisericii;
- Icoană pe placaj reprezentând Nașterea Domnului.

b) Antimise:

Antimisul utilizat de Biserica din Beliu este într-o țesătură de mătase galbenă cu dimensiune 55/ 40 centimetri. Imprimarea este realizată cu negru. În centrul acestei Sfânt Obiect de cult se află Iisus Hristos întins pe năsalie, cu mâinile încrucișate, pe abdomen. Capul este înconjurat de o aură crucială, reprezentând „Pecetea Domnului” cu inițiale adecvate. În perspectivă pe un piedestal cu patru pietre, se află Crucea Răstignirii, care are în partea superioară papyrusul tradițional, iar în partea inferoară razemărătoarea. Peste brațul superior și cel stâng al crucii este imprimată corana de spini. În stânga și în dreapta crucii se află câte un înger, în plin zbor, purtând în mâini câte o floare. În colțul Antimisului, suprapunându-se parțial unui chenar cu decorații frunziforme, se află în cătușe circulare negre, închipuirile celor patru Evangheliști, ce au în față Sfânta carte deschisă. Fiecare simbol are o aură. Pe fondul negru mai apare numele Sfinților Evangheliști, care sunt ordonați astfel: Marcu, Ioan, Matei și Luca. Sub năsalie în dreptunghiuri ne sunt înfățișate două scene biblice: în cea din dreapta „femeile mironosițe la mormânt în dimineața Învierii”, iar în cea din stânga „Înălțarea la cer”. În partea de sus, într-o cusătură care întrerupe chenarul se află Sfinte Moaște. În partea inferioară într-un dreptunghi se află pisană de atestare a acestui Sfânt Antimis. Pisană este confirmată cu sigiliul Episcopiei Aradului.

c) Cimitirele:

Extrem de puțin credincioși mai știu de cimitirele anterioare, cele existente astăzi mai sunt două : „mormintele ungarilor” și „mormintele românilor”. Primul dintre aceste acestea este așezat în partea de nord a localității, spre Oradea „pe Dealul d’i Orad’ie”, unde sunt înmormântați credincioșii de la Biserica Romano-Catolică maghiară. Al doilea este cimitirul Bisericii Ortodoxe, așezat în partea de sud a comunei pe strada care duce spre localitatea Seliște „ulița Sîcului” la

³⁰ *Ibidem,*

Gălălău. În acest cimitir au fost înmormântați cei 52 de ostași români și încă 5 localnici morți în cel de-al doilea război mondial, care au luptat vitejește împotriva armatei maghiaro-gemane. Aici sunt înmormântați greco-catolicii într-o parte de imitir, sectele neoprotestante în ceallaltă parte a cimitirului.

Mai există în nordul comunei în partea dreaptă cum ieși mergând spre Oradea se află și cimitirul evreilor.

O consemnare din 21 decembrie 2003 anunță hotărârea Consiliului Parohial de a înlocui clopotul cel mare care s-a spart , iar pentru a cumpăra un clopot nou s-au strâns 150 000 000 de lei³¹.

În anul 2006, sub conducerea oficiului parohial de către părintele iconom Ioan Huțiu, prin sprijinul financiar al Consiliului Local Beliu s-a ridicat în fața bisericii un monument în fața eroilor români căzuți în cele două războaie mondiale, dar și al eroului aviator Cucerca Dan Andrei, caruia i s-a așezat o cruce specială pe monument, de asemena s-a mai ridicat un monument de către Armata Română un monument în cinstea eroului pe Dealul Gălălău, unde a avut loc și tragicul accident aviatic³².

DATE DE CONTACT

com. Beliu

tel. 0257.322218

³¹ *Cartea de aur a parohiei ortodoxe române din Beliu*, 2003, p.10,

³² “Un avion MIG 21 Lancer s-a prăbușit în cursul zilei de 22 noiembrie 2006, în jurul orei 12:38, în apropierea localității arădene Beliu. Potrivit primelor informații, aeronava a căzut în zona Ocolului Silvic al localității... Avionul aparținea Unității Militare 71 Antiaeriană din Câmpia Turzii și se deplasa spre Arad. din primele informații se pare că avionul decolase la ora 12:03 iar puțin după ora 12:30 acesta nu a mai putut fi reperat pe radar...” vezi în Cotidianul “Adevărul”, joi, 23 noiembrie, 2006, p.1.

“Tragedia de la Beliu l-a transformat pe pilotul avionului MIG 21 Lancer, căpitanul comandor Dan Andrei Cucerca, în erou al comunei. Mare parte din locuitorii din Beliu susțin că, dacă nu ar fi dat dovadă de curaj și sacrificiu suprem, căpitanul ar fi iscat o tragedie mult mai mare, provocând dezastru în comuna arădeană...” vezi în cotidianul “Adevărul”, vineri, 24 noiembrie 2006, p.1.

“Dacă locul accidentului nu mai amintește nimic din tragedia petrecută la Beliu, localnicii din comună nu au de gând să uite rapid prin ce au trecut și ice puteau să pățească. Pilotul avionului va fi declarat cetățean de onoare al comunei... În plus locuitorii comunei nu au renunțat la ideea de a strange ajutoare pentru familia lui Dan Ghica” vezi în cotidianul “Adevărul”, Sâmbătă, 25 noiembrie, 2006, p.6,